РЕЦЕНЗІЇ ТА АНОТАЦІЇ

Світлана Терехова
(Київ)

Рецензія на монографію Деменчука О.В. «Лінгвістика чуттєвого сприйняття: динамічні моделі в семантиці перцептивної лексики української, польської та англійської мов», Рівне, 2014. — 384 с.

Застосування динамічних підходів у сфері лексичної семантики має, як відомо, особливе значення й актуальність, оскільки сприяє поглибленню та уточненню уявлень про національну специфіку картини світу у свідомості носіїв певної мови, розкриває особливості усвідомлення дійсності представниками певної мовної спільноти через такий об'ємний та інформативний пласт, яким є слово. Саме в руслі зазначених тенденцій і написана монографія О. В. Деменчука.

Монографія присвячена аналізу динамічних семантичних моделей перцептивної лексики — семантичного класу слів, які позначають різні аспекти перцептивно-інформаційного стану людини. Автор ставить завдання, логічно пов'язані між собою, що уможливлює досягнення основної мети описаного в ній дослідження — встановити аломорфні й ізоморфні характеристики в кодуванні та способах членування понять про перцептивно-інформаційний стан людини в семантиці перцептивів трьох індоєвропейських мов — близько- і віддаленоспоріднених (української, польської та англійської).

Розв'язання таких проблем, як установлення параметрів зіставного аналізу семантики перцептивної лексики та визначення ролі цих параметрів у перспективі розподілу ними інформації про перцептивно-інформаційний стан людини, системний зіставний аналіз семантики ознакових і предметних перцептивів, з'ясування динаміки розвитку семантичної парадигми перцептивної лексики в аспекті регулярної багатозначності та ономасіологічної похідності, а також їхня верифікація за допомогою достатньо формалізованих лінгвістичних методів — усе це переконливо засвідчує наукову новизну рецензованої праці.

Стрижневим моментом монографії О. В. Деменчука є осмислення такої метамовної проблеми, як моделювання. У перспективі побудови динамічної моделі значення перцептивної лексики автор подає ґрунтовний огляд моделей семантичного опису лексики. Це представлення динамічної моделі значення класу перцептивної лексики у вигляді концепту перцептивної ситуації багатовимірного типу, організованого за зразком комплексу ієрархічно впорядкованих семантичних репрезентацій трьох інформаційних вимірів: реляційного, що представляє граматичний тип інформації, сентенційного, що представляє словниковий тип інформації, та репрезентативного, що представляє концептуальний тип інформації.

Слід відзначити теоретично важливі висновки про необхідність проведення комплексного (на нашу думку, навіть поглибленого поліпарадигмального) аналізу класу перцептивної лексики близько- та віддаленоспоріднених мов. У перспективі міжмовних зіставлень такий аналіз, на думку автора, покликаний не лише розкрити характерні особливості в способах кодування та розподілу інформації про перцептивно-інформаційний стан людини в семантиці перцептивної лексики зіставлюваних мов, а й виявити структури репрезентації знань, що відображають особливості національно-мовної картини світу, специфіку етнічного менталітету, універсальні та унікальні характеристики предметно-пізнавальної діяльності представників різних мовних спільнот.

Практичну цінність монографії вбачаємо передусім у можливості досить широкого використання її матеріалів у викладанні курсів з зіставного мовознавства, контрастивної семантики і граматики, когнітивної лінгвістики, лінгвістичної семантики, лінгвосеміотики, при створенні навчально-методичних посібників для студентів та аспірантів спеціальностей «германські мови» та «слов'янські мови».

Не викликає заперечень системність і обґрунтованість застосування цілісного аналізу семантики перцептивів в українській, польській та англійській мовах на основі використаних у

роботі комплексного підходу, в межах якого були застосовані зіставний метод, описовий метод, метод компонентного аналізу, концептуальний аналіз, метод трансформаційного аналізу.

Разом з тим робота такого масштабу, звичайно, не може не містити дискусійних поглядів і не викликати певних запитань. Відразу ж зауважимо, що відповіді на більшість наших сумнівів ми одержали під час спілкування з автором. Але ось, наприклад, питання щодо одиниць зіставлення. У монографії зазначено, що одиницями конфронтації можуть бути пари перцептивних конструкцій (аргументних схем), сентенційних (ситуативних) виразів із вершинним дієсловом, які належить до певного тематичного класу або тематичної групи перцептивної лексики, імен учасників перцептивної ситуації. Чи означає це, що зіставлення було проведено виключно в межах зазначених пар і не передбачає міжмовних рангових зсувів — установлення відповідностей на рівні різних мовних вимірів?

У тлумаченні змісту усталених порівнянь О. В. Деменчук спирається на відповідні словники кожної з досліджуваних мов. При адекватному змісті перцептивної лексики у зіставлюваних мовах автори словників можуть, однак, як відомо, звернути увагу на якийсь нюанс, унести якесь суб'єктивне уточнення, що нерідко провокує на висновок про розбіжність змісту перцептивної лексики у зіставлюваних мовах. Тому хотілося б побажати авторові більше довіряти власній мовній інтуїції і використовувати більше прикладів, сконструйованих самим автором.

Попри це, відзначаємо, що монографія є оригінальною та завершеною працею, в якій отримано нові наукові дані, які в сукупності розв'язують важливу наукову проблему. В рецензованій праці розв'язано низку проблем, важливих для зіставного мовознавства, а також для теорії лінгвістичної семантики. В опорі на представлену працю відкривається перспектива для досліджень лексики інших тематичних класів.

Наталя Іваницька
(Вінниця)

Рецензія на монографію О.В. Деменчука
«Лінгвістика чуттєвого сприйняття: динамічні моделі в семантиці перцептивної лексики української, польської та англійської мов». - Рівне, 2014. — 384 с.

Рецензована монографія присвячена дослідженню динамічних семантичних моделей перцептивної лексики української, польської та англійської мов. Монографія ставить за мету описати динамічні моделі значення перцептивної лексики як семантичного класу слів, що позначають різні аспекти перцептивно-інформаційного стану людини, та встановити подібності і відмінності в кодуванні й способах розподілу інформації про перцептивно-інформаційний стан людини в семантиці перцептивів трьох індоєвропейських мов — близько- і віддаленоспоріднених (української, польської та англійської).

В аспекті міжмовних зіставлень такі дослідження, на думку автора,покликані не лише розкрити характерні особливості в способах кодування та розподілу інформації про перцептивно-інформаційний стан людини в семантиці перцептивної лексики зіставлюваних мов, а й виявити структури репрезентації знань, що відображають особливості національно-мовної картини світу, специфіку етнічного менталітету, універсальні та унікальні характеристики предметно-пізнавальної діяльності представників різних мовних спільнот.

У перспективі досягнення поставленої мети автор здійснив ґрунтовний аналіз гносеологічних передумов перцептивної номінації. Природа перцептивності (чуттєвого сприйняття)досліджується в межах підходу, що ґрунтується на засадах положень філософії інтервальності: будь-який об'єкт природного або соціокультурного буття сприймається суб'єктом у контексті конкретної пізнавальної ситуації. Реалізація теоретико-емпіричного принципу на ґрунті філософії інтервальності породжує низку проблемних питань щодо співвідношення таких констант людської когніції, як сенсорно-перцептивна здатність, мислення та мова. Ці обставини й визначають безсумнівну актуальність рецензованої праці.

Методологічну основу дослідження становлять концепції: 1) зіставного підходу, який має